

POPHOD

Letna naročnina znaša Din 40.—. Uredništvo in uprava v Ljubljani, Šelenburgova ulica št. 8/I. Račun pri Poštni hranilnici št. 16.160. Rokopisov ne vračamo! Telefon št. 21-09.

V Ljubljani, dne 21. julija 1934.

Štev. 29 — Leto III.

IZHAJA VSAKO SOBOTO

Izmenjava vodstva

Kdor je bil v vojni pešak, ta se sigurno spominja jeze svojih tovarišev iz tretjega ali četrtega voda na manevrih. Običajno je, da se kolona v četi sama od sebe razteguje, pa se zadnji utrjuje tekač, da dosežejo sprednje vode na predpisano razdaljo. A na odmorih, ko so zadnji šele dospeli, da pridejo na mesto, se čelo kolone že dviga in odhaja in tako za te zadnje ni odmora.

Zato pa morajo voditelji skrbeti, da vzpostavijo ravnotežje s pogostim izmenjavanjem čelnih. In tako tedaj na čelo kolone stopajo zadnji, a prvi odhajajo na njihova mesta — da poizkusijo sami, kaj pomeni biti v tretjem ali četrtem vodu.

Tudi v našem društvu se vsi tisti, ki so se pojavili na čelu kolone vztrajno in brezobzirno odmikajo. Z vsakim dnem je večja razdalja med prvimi in poslednjimi. Zadnji to vidijo, obupani so in jezni. Oni prvi bi morali to zapaziti. Skrajni čas je, toda kljub temu izgleda, da prvi tega še niso zapazili in jim bo treba to še marsikdaj povedati, če bo sploh kaj zaleglo.

V zadnjih vrstah kolone našega društva se nahajajo nezaposleni. Naša statistika jih prikazuje z razmeroma zelo majhnim številom. To pa radi tega, ker se ona druga mnogo večja množica sploh ne pojavlja v statistiki. Zato pa obstoja v veliki številu in živi v še večji bedi. Vsa naša mesta in vasi so jih polne. To so večinoma tisti kmetje, ki so v času prosperitete prodali svoje malo zemljišče na vasi in prešli v mesto očarani »z lažjim in lepšim« življenjem, ki so ga tam našli. Sedaj begajo brez dela, prosijo, zvijajo se; vsakemu za kogar mislijo, da ima nekaj vpliva, iznašajo svojo bedo in svoj obup ter ga prosijo dela. Pristajajo na delo, ki ga poznajo ali ne, zadovoljni so z vsakim plačilom, ker nimajo ničesar. To so tisti ljudje na tekmovališčih, po trgih, okrog kolonje in dvorov, pred tvorničskimi vrati, ki se tudi z očmi ponujajo vsakomur, ki jih pogleda in s tem osvetli z neko malenkostno nado, da bo tu morda nekaj zaslužka. To so tisti ljudje, ki jih med tem, ko vaš voz teče po cesti, prehitevate ali srečavate, kako z zavojem pod pazduho ali torbo na rami hodijo prašni in trudni ne dvigajoč pogleda od svoje poti, ali pa dvigajoč oči, iz katerih niti ta edini trenutek ne more pobegniti težka skrb. — Njih vidite, toda njihovih žena in otrok ne vidite. Kakšen je praznik in kakšno veselje pri njih, ko je odgodelo vprašanje najemnine in ko je vsaj za en dan zasiguran suhi kruh. Količino solz se tu požre in kako srce teh ljudi pod udarci take bede in pred prirozi tujega obilja hitro okrne. Toda v očeh ostaja neka trda in uporna volja za kateore se ne more videti ničesar drugega!

Pred temi korakajo vrste tistih, ki so uspeli najti kakršno delo, toda ne zadostno plačano. Ako so v mestih se mučijo in trpe: Nikdar sili, nikdar brez težke skrbi na ramah, kot tudi ne brez težkih okovov na nogah. Ako so na vasi, žive ob krompirju in kruhu v ponošenih oblekah in obutvi in brez svetlobe; skoparajo tudi s soljo; hiše jim že davno niso pobeljene in iz njih udari, ko se vrata odpro, težek duh bede, in mrak — toda tudi ko bi bilo svetlobe ne bi bilo kaj videti. Vezani na svoj kmečki položaj na tisti siromašni zemlji, ki jim je ostala, premalo odločni, da krenejo v svet in iščejo boljše usodo, so srečni, ako jim uspe, da se na vasi priklenejo na nekoga bogatejšega, da postanejo njegovi klijenti v starem rimskem smislu, toda z mnogo hujšo usodo, kajti redko kedaj imajo opravka s plemičem srca, toda često s pajkom.

Eto, tako izgledajo zadnje vrste naše četrtega in poslednjega — društvenega voda. Ako se vam slika ne zdi dovolj strašna, nikar ne mislite, da stanje ni obupno: obdolžite to slabo pero ali svojo trdo dušo, toda verujte, da je stanje mnogo hujše od tega.

Toda čelo četrtega voda se odmika in odmika. V listih čitamo, da našim bogatim

Malo razgovora med NO in TPD

(Nadaljevanje.)

Srečno! To je stari pozdrav rudarjev, ko odhajajo na delo v črne rove, v katerih preži na nje neprestano smrt. Srečen povratek si žele drug drugemu in je gotovo lepo, če se poslužuje tega pozdrava tudi TPD v svojih pismih. Seveda zveni ta pozdrav nekoliko mučno, če zaključuje dopise take vsebine kot jo ima od nas priobčena okrožnica TPD od 27. VI. 1934. Ta »Srečno« je pognal delavstvo TPD v skrajni obup in ga privedel do odločitve, da raje pogine v rovih kot bi živel na površju zemlje, spremljano in blagoslavljano od takih voščil in naklonil svojega službo-dajalca.

Uradništvo in poduradništvo TPD je zgubilo z dosedanjimi tremi redukcijami ca. 30 odstotkov svojih prejemkov. Pri tem je treba povdariti, da jim more podjetje odpovedati službo na tri mesece. Pri zreducirani plači še nesigurnost in občutek, da se znajde lahko vsak trenutek na cesti, če ne parira oz. če ne vživa potrebnih simpatij svojih nadrejenih. Večji del uradništva in poduradništva — radi jasnosti podčrtamo ponovno, da tu ne gre za vodilno uradništvo — se je stalno udeleževalo v nacionalnih društvih in imajo ravno uradniki in poduradniki ogromno zaslug na tem, da se je naše delavstvo obnašalo doslej tako korektno in dokazalo z vsem svojim nastopom, da ne zasluži neprestanega psovovanja s komunisti. Pojdite v sokolske telovadnice, pogledajte v druge nacionalne organizacije, povsod boste našli uradnike in poduradnike TPD, ki se žrtvujejo v svojem službenem prostem času ter dajejo iz svojih itak že pičlih sredstev, kolikor pač morejo. V sled tega je javnost dolžna posvečati pažnjo tudi stanju tega uradništva in poduradništva, vsled tega se mora ravno NO zanimati tudi za te brez dvoma pozitivne in konstruktivne delavce. To tem bolj, ker obstoja še danes velika razlika v postopanju TPD napram posameznim uradnikom in poduradnikom. Ni nobene pragmatike, ki bi skrbela za avtomatično napredovanje sposobnih in vestnih uradnikov in poduradnikov, njih napredovanje je odvisno le od dobre volje nadrejenih. In tako imamo primere, da je Nemeč ali celo inozemec z manjšo službeno dobo plačan bolje kot vsaj enako sposoben in enako vesten domačin. Kako vpliva to na moralo in na razpoloženje zaposlancev, tega pač ni treba praviti oni TPD, ki se ponasa s svojim racionalnim gospodarstvom. Sedaj pa k izvajanju g. generalnega direktorja Skubca.

Kakšen je položaj TPD, ali je res tako neugoden, kot se ga hoče naslikati? Bo že res, da je padla produkcija vseh rudnikov TPD za ca. 53 %, ne sme se pa gledati samo te številke. Padli so namreč tudi oficijelni produkcijski stroški, kot dokazuje sledeča dokaj točna slika. Ena tona premoga je stala TPD po njenih lastnih navedbah in knjigah:

	1929	1930	1931	1932	1933
v Trbovljah ca. Din	171	172	161	158	151
v Zagorju ca. Din	172	159	148	154	147
v Hrašniku ca. Din	156	164	160	146	140

Te številke kažejo, kako je znala TPD

damam ne zadostuje niti 12.000 Din mesečno za njihove toalete in ostale »absolutno potrebne« stvari.

Velik odpor mora izzvati v poštenih dušah ta skorolevičarska fanfaronada. Res velika gnjusoba, golota in smrad, ki jih teh 12.000 Din mesečno olepšava, ovija in parfimira!

In nič boljši niso tisti, ki svoje bogastvo trosijo na drugi kakršenkoli grešno površen in vidno izzvalen način.

Društvena kolona ne more izdržati tako velike razdalje med prvimi in zadnjimi vrstami. V tem slučaju se bodo zveze popolnoma pretrgale. Prenehali bomo čutiti — a to je pri mnogih že umrlo — da pripadamo eni celoti. Ali vi na čelu ne čutite, da vas obupani in bedni iz zadnjih vrst niti z zbranimi poslednjimi močmi ne morejo več dohiteti?

Čelni vodi v društvu naj ali sami ustavijo nesmiselno hitro napredovanje, — ali pa bo vodstvo društva moralo izvršiti izmenjavo čelnih vodov: po majhnih korakih četrtega voda se bodo ravnali tedaj tisti, katerih nobeni opomini in dejstva niso mogla zadržati v divjem lovu za užitek. Tedaj bodo skusili kako težko je tehati v zadnjih vrstah.

(Po »Otadžbini« od 15. VII. 1934.

Boris Sanein.)

nižati produkcijske stroške. Interesantno pa je, da je pri vsem tem rastla povprečna dnevna produkcija premoga. V letu 1932 je znašala produkcija po 4379 ton, v letu 1933 pa po 4719 ton na dan, TPD je torej producirala v letu 1933 dnevni ca. 340 ton več kot v letu 1932. Stalež delavstva pa je znašal v letu 1932 (pred redukcijami) 4098, v letu 1933 pa samo 3292. Primerjava teh številk pokaže, da se je stalež delavstva v navedeni dobi znižal za 806 mož, t. j. 19-67 %, produkcija pa je narasla za 776 %! To so številke, ki govore knjige in kažejo, da je znala TPD v resnici zracionalizirati svoj obrat do skrajnosti. Kako je mogoče, da je tako zmanjšano število delavstva doseglo dokaj višjo produkcijo? Sredstev za to ne manjka, teh sredstev se je poslužilo vodstvo TPD do skrajnosti, posledice teh sredstev pa nosi na svojih plečih in čuti na svojih onemoglih telesih naše domače delavstvo, propadajoče z vsem svojim naraščanjem na način, ki je skrajno škodljiv za našo narodno obrambo. To propadanje našega delavstva predstavlja problem, s katerim se bo morala prav resno in dosledno pečati naša narodna vojska. Če bo šlo tako naprej, potem naša vojska iz teh krajev ne bo dobivala nobenega naraščaja več, kajti ves ta naraščaj bodo tvorili sami telesni degeneriranci, nesposobni za vsako težje delo, zlasti pa za izvrševanje vojaške službe.

Če pregledamo zreduciranih 806 mož, bomo na prvi pogled videli, da se je skušala TPD znebiti prvenstveno vseh onih svojih delavcev, ki vsled svoje izčrpanosti in onemoglosti niso bili več dovolj delazmožni in niso bili več v stanu doseči one storitve, katero jim je naložila TPD. Zato proč z njimi, naj gredo na cesto, izmozgani hlapi, ter naj obremenjujejo proračune naših občin in sredstva raznih socialnih akcij. TPD so dali, kar so mogli, ker tega dati več ne morejo, jih TPD ne potrebuje več. Zato pa mora ostalih 3292 delavcev storiti ne samo toliko, kot je storilo preje 4098 delavcev, storiti morajo še več, da postane gospodarstvo TPD še bolj racionalno. To bi bilo morda opravičljivo, če bi TPD primerno zvišala mezde preostalim

delavcem ter jim nudila vsaj toliko sredstev, da bi se dostojno hranili in da bi mogli s primerno negosprotno nadoknaditi zgubo svojih telesnih sil, povzročeno po vedno bolj forsiranem delu. Ker pa o zvišanju mezd vsled »bednega« položaja TPD ne more biti govora, mora preostali delavec izčrpavati svoje zadnje sile, pri tem seveda propada telesno in predstavlja danes le še človeško ruino, ki avtomatično dviga roke in premika noge in bo to delala, dokler ne pade skupaj oz. dokler ne bo vržena na cesto kot izžeta citrona. TPD skuša čim bolj mehanizirati svoje obrate. Prihajajo vedno novi stroji, ki izpodrivajo ročnega delavca. Ti stroji se svetijo čistoče, dobivajo vedno dovolj pogonske sile, dovolj olja in maže, da vrše v najboljšem stanju svojo službo. Streči pa mora strojem delavec, ki z zavistjo v srečo obžaluje, da ne vživa tudi on vsaj malo one pozornosti s strani TPD kot je vživa stroj. Stroju vse, delavcu čim manj, to je parola, ki kaže vso neusmiljenost kapitala. Stroj stane ogromne vsote, treba ga je torej negovati, da vzdrži čimdaljšo dobo let in se čim višje amortizira. Delavec pa lahko pogine. Zanj ni treba izdajati nabavnih stroškov, plača se mu le čim nižja mezda, ko ni za delo več sposoben, se ga vrže na cesto in postavi mesto njega drugega, seveda krepkejšega, po možnosti pa še cenejšega delavca. In vendar bi zahtevala pravilna racionalizacija, da bi bile zaposlene zgolj telesno polnovredne moči s toliko mezdo, da bi si lahko nabavljali zadostno množino redilne hrane. Samo dobro hranjen delavec more doseči maksimum storitve, slabo hranjenemu in vsled tega telesno propadajočemu delavcu popuščajo moči. To bi bila edino pravilna pot, ki pa TPD očitno ne ugaja, ker smatra, da ji nudi boljše možnost racionalizacije druga pot, to je zahteva, da naj daje slabo plačan delavec višek onega, kar more producirati telesno polnovreden človek. To kaže zlasti v okrožnici TPD od 24. VI. 1934, izražena zahteva na izločitev onih kopačev iz sedanje kopaške kategorije, ki ne opravljajo več dela, odgovorjajočega svoji kategoriji. (Nadaljevanje sledi.)

Dr. Josip Cepuder.

I. K.

Skrivnostni predali „naše“ veleindustrije

(Nadaljevanje.)

Najzanimivejše poglavje pri opazovanju »naše« veleindustrije so vsekakor letne bilance.

Zlasti zadnja leta se dogaja, da razna veleindustrijska podjetja z ogromnim prometom ne izkazujejo v svojih bilancah skoro nikakega dobička. Radi tega delničarji, večinoma sami visoki gospodje iz inozemstva, dobe za »ogromen« vložen kapital le »najskromnejše« obresti. Vprašati se moramo: Ali so res ti gospodje napram nam tako dobrotljivi, da bi svoj denar pustili vloženi tam, kjer se tako »skromno« obrestuje? Ali bi pustili obratovati take velike obrate in trošiti stroje za te male ali pa nikake dividende? Zdrav razum nam kaže, da to ne more biti. Ako ti gospodje po eni strani hočejo do skrajnosti izmozgati delavstvo, vendar ne bi tega storili samo radi sadizma? Ne, okoli denarja se vrti vse njihovo dejanje in nehanje. Torej vendarle in vkljub temu, da bilanca ne izkazuje skoro nikakega dobička, isti vendar obstoja. Ni tako težko ugotoviti, kakih sredstev se ta gospoda poslužuje za krivotvorenje bilance. Pa vendar je to Kolombovo jajce. Šele ko človek dobi vpogled v celotno poslovanje takega podjetja, ni več nikake skrivnosti oni nizki dobiček, ki se vedno z obilnimi pritožbami na državo, razmere, krizo in še marsikaj lansira v javnost. In vendar ta skrivnost bilance ne prodre v javnost.

Vse poslovanje pri podjetju je organizirano tako, da posamezni člani uradniškega aparata vrše svoje delo večinoma šablonsko in se niti ne zavedajo kaj delajo. Glavno je, da so podatki natančno izračunani, da ni računskih napak itd. Kaj pa predstavljajo taki podatki, ko se združijo v celoto, pa sme vedeti le zelo omejeno število višjega uradništva. Ta gospoda je tudi tista, ki dobi po sklepu bilance takozvano bilančevino, katere v stvarni večinoma ni nič drugega kot vsota, s katero se bilancistu zamaši usta, da ne bi izdal skrivnosti tako malega dobička. Te bilančevine niso ravno nizke. Že najmanjše podjetje, ki se v industrijskem svetu imenuje zaničljivo »branjarija«, plača svojemu bilan-

cistu v desetisoče segajoče bilančevine, medtem ko so velepodjetja še veliko bolj radodarna v tem pogledu. (Prispeli smo torej v čase, ko se pri večini podjetij plača prvenstveno rafinirani zločinec, medtem ko pošten in sposoben uradnik komaj živetari ob skromni plači.)

Kaki so načini krivotvorenja bilance, se v splošnem ne da opisati tako, da bi bilo lajku razumljivo. Morali bi se spustiti direktno na kak konkretni primer, kajti vsako podjetje in vsaka branža industrije ima svoje »specijalitete«. Mi se tukaj, ko govorimo o splošnem, ne bomo spuščali v to, kajti o vsakem posameznem primeru, ki je večinoma v zvezi tudi z elaborati tehničarjev dotičnega podjetja, bi se dale napisati cele knjige. Nas pa zanima na tem mestu prvenstveno zadeva v toliko, kolikor je potrebno vedeti človeku, ki ima kot državljan pravico in dolžnost soodločevati v gospodarskih vprašanjih.

Vihteč svojo krivo bilanco zahtevajo posamezna podjetja zase ogromne beneficije. S krivo bilanco v rokah dokazujejo, da so »primorani« znižati plače in druge prejemke. Malokdo pa je poučen o tem, da ta obračun in njegove številke stoji tako daleč od resnice, da tudi strokovnjak težko verjame v možnost tako ogromnih utaj in goljufij.

Razume se, da je s krivotvorenjem bilanc država dvakrat udarjena. Prvič država kot najvišja upravna oblast v zemlji in drugič država kot narod.

Ogromne so vsote, ki jih velekapital zataji državi, pa jih potem spravlja v svoje žepke, ki se nahajajo v inozemstvu in v posameznih primerih celo v nam sovražnih državah.

Ogromne so tudi vsote, ki jih podjetja — dokazujoč potrebo — odjedo svojem delavstvu bilo da mu znižujejo plače, bilo da mu odtegujejo razne zneske v stotine raznih svrh, samo da mu čim bolj okrnejo izplačilo.

Pa ne samo na ta, tudi še na drugi način škoduje tak krivoses državi. V skladu s krivo bilanco poroča oblastim tudi krive statistične podatke, na podlagi katerih izdelujejo potem posamezna ministrstva razne gospo-

Pojasnilo

Tednik »Prelom« je v svoji izdaji od 12. julija t. l. objavil nekatere citate iz okrožnice Središnega odbora Narodne Odbrane, priobčene v zadnji številki našega lista. Ker se je izvršila objava na način, ki spravlja Narodno Odbrano v isto vrsto z drugimi organizacijami, žigosanimi s strani Glavnega odbora Jugoslovenske nacionalne stranke, pa bi poleg tega Prelom uvod mogel vzbuditi pri nepoučenih vtis, da se Središnji odbor NO v Beogradu identificira z Bojem in drugimi takimi pojavi, mora Oblasni odbor ne radi sebe, marveč radi javnosti opustiti svojo dosedanje rezervo in objaviti pismo, katero je poslal Središnji odbor NO v Beogradu dne 13. II. t. l. Osrednjemu izvršnemu odboru društva Boj v Ljubljani. Tega pisma doslej nismo hoteli objaviti, ker si nismo hoteli nakopati ev. obtožbe, da smo kogarkoli omejevali v njegovem pozitivnem udeleževanju. Narodna Odbrana podpira vsakogar, ki hoče delati pozitivno za narod in državo, ona ni niti najmanj ljubosumna in je zato prav iskreno želela, da bi se srečno uveljavile vse one osebe v vodstvu Boja, katerim se ne more odrekati niti nacionalizma niti idealizma. Na drugi strani pa seveda Narodna Odbrana ni pripravljena dati svoje firme tej ali drugi organizaciji ter dopuščati, da bi se jo isto-veljavo z drugimi organizacijami. Vselej tega tudi ne dopuščamo, da bi se druge organizacije vlekale v njene notranje zadeve, zlasti ne na način, ki bi lahko vzbudil vtis, da obstaja v Narodni Odbrani kakršnokoli nesoglasje. Takega nesoglasja do danes ni in ga tudi ne bo, ker so si vsi vodilni funkcionarji NO z vsem zlasti izvršnim članstvom edini v glavnih smernicah ter so doslej obravnavali vsa perca vprašanja na način, ki kaže njih popolno solidarnost in discipliniranost. Stališče do Boja je bilo in bo vedno tako, kot je izraženo v že omenjenem dopisu Središnega odbora. Priobčujemo ga doslovno izvzemši prvo točko, ki obravnava čisto osebne zadeve. Pismo se glasi:

Beograd, 13. februara 1934.
OSREDNJI IZVRŠNI ODBOR
DRUŠTVA »BOJ«

Ljubljana.

Potvrđujemo prijem Vašeg dopisa kojim se žalite na naš Oblasni odbor u Ljubljani, te odmah odgovaramo:

2. Oblasni odbor Narodne odbrane mora u prvom redu poštovati tradicije i Pravila organizacije, te s obzirom na to a naročito na čl. 38 Pravila, on nije mogao udovoljiti pozivu za »kolektivni pristop« »Boju« u toliko pre što je »Boj« organizacija stvorena ovih dana a Narodna odbrana pre 25 godina.

3. Mi održavamo najsrdačnije veze sa centralama svih organizacija koje kao članice »Boja« pominjete, pa nas iznenadjuje Vaše surmjerničenje da u Ljubljani postoji sa strane našeg Odbora neki antagonizam!

4. U aktu takodje pominjete izvjesne časnike Oblasnog odbora Narodne odbrane u Ljubljani, obvinjujući ih za sve što se u redovima i između njih čita. Oni u prvom redu zakonima Otadžbine pa odmah posle svojoj organizaciji odgovaraju za svoj rad, te gole osude spolja ostaju samo vrlo nezgodna preudiciranja.

5. Sami konstatujete u aktu: »moglo bi nam se prigovoriti, zašto se nismo priključili »Narodnoj odbrani«, pa dajete jedan nemoguć odgovor; jer se iz njega postavlja pitanje kakav je to rad ratnika koji nije sadržan isključivo u obimnom programu Narodno-odbranbenog dela.

Nije sujeta već jedino moguć red stvari u svetu i životu, kada se istini služi, a ta istina glasi: Narodna odbrana je matica, ona je prva kasarna dobrovoljaca u borbama za Ujedinjenje, ona je prvo zborište ratnika i Kosovska Devojka naših Invalida. To se odnosi na Narodnu odbranu kao organizaciju a nikako ne i na nas članove vodstva bilo njenog bilo Vašeg ili ma kog drugog — jer smo mi svi pojedinci povremeni radnici jednog uzvišenog posla.

6. Mi ćemo u krugu svoje organizacije, kao i uvek, učiniti sve da vlada puna harmonija među onima koji stvarno i nesebično služe Narodno-odbranbenom delu. Da li ćemo se sresti na tom putu do Vas je.

7. U prilogu dostavljamo jedan primerak Pravila da se uverite da Narodna Odbrana ne može biti nigde i nikome kolektivni član.

Sa bratskim Narodnim pozdravom
Uroš Bjelić s. r. J. Z. Trifunović s. r.

To je dovolj komentarja za vsakega objektivnega nacionalista. Upamo samo to, da nam Prelom v bodoče ne bo dal nobenega povoda več za replike. — Imamo dovolj resnejšega dela, upamo, da ga tudi Prelomu ne manjka.

Tedenski delovni čas in mednarodna konferenca dela

V socijalnogospodarski diskusiji o zaposlitvi brezposelnih in v politiki mnogih držav (Amerika, Čehoslovaška, Italija) je prišel v prvi vrsti v poštev predlog skrajšanja delovnega časa na tedenskih 40 ali celo 35 ur v industriji, rudarstvu in trgovini, t. j. da se s skrajšanjem delovnega časa razdeli obseg dela, ki je potreben industriji in trgovini med večje število ljudi. Tudi mednarodni urad dela je na 16. zasedanju l. 1932. usvojil predlog francoskega delavskega delegata Jouxhaux-ja, da upravni svet mednarodnega delovnega urada prouči to vprašanje za mednarodno obligatno ureditev 40-urnega delovnega tedna v industriji in rudarstvu. Toda kakor lanski tudi letošnji konferenci, ki se je vršila v mesecu juniju v Ženevi, ni uspelo zbrati v plenumu potrebne večine delegatov za to konvencijo, zaradi česar so razpravo preložili zopet na prihodnje zasedanje.

Problem 40-urnega delovnega tedna vsebuje troje vprašanj: 1. ali more obče skrajšanje sedanjega delovnega časa na 40 tedenskih ur zaposliti večje število brezposelnih s tem, da se za industrijo, rudarstvo in trgovino potrebno delo razdeli med večje število ljudi; 2. ali je potreben za to mednarodni dogovor in 3. ali je treba, da se v ta namen spremene tudi mezde oziroma ostanejo nespremenjene.

1. Skrajšanje delovnega časa je že star problem socijalne politike. Zaščita delovnega časa je že staro geslo socijalne reformacije, ki je po mnogih naporih uresničila po svetovni vojni skoro v vseh državah osemurnik. Toda zaščita delovnega časa je pomenila doslej zaščito zaposlenega delavca, ki ga je izkoriščal individualistični gospodarski sistem.

Danes pa pomeni problem skrajšanja delovnega časa na 40 ur več: zaščito oziroma zaposlitev nezaposlenih. Dočim se je torej razvijalo to vprašanje do svetovne gospodarske krize v pravcu higijenske in socijalno-politične zaščite zaposlenega delavstva, se zahteva 40 urni teden zaradi ozdravitve brezposelnosti in predstavlja sredstvo gospodarske ter socijalne obnove sveta. Danes zahteva

darske načrte seveda na popolnoma napačni podlagi, ter na podlagi katerih si ministrstva stvarjajo čisto napačno sliko stanja.

Se dalje gre cela stvar. Industrija igra ogromno vlogo za slučaj vojne. Tudi vojni strokovnjaki nimajo prave slike, če smatrajo podatke kot jih danes pošilja naša veleindustrija za popolnoma pravilne.

V ozirih kontrole industrijskih podjetij bi se morali postojeci zakoni še izpopolniti, za njih strogo izvajanje pa osnovati posebna tajna industrijska policija. Šele po precej dolgem uspešnem poslovanju te policije bi se lahko dobilo prave temelje, na katerih bi se dala zgraditi kalkulacija za saniranje gospodarske razrvanosti v naši zemlji. (Dalje.)

Nekaj misli o socialni politiki in evgeniki

Socialna politika, skup vseh socialnih stremiljenj, katerih namen je zaščititi gotove socialne kroge, mora nanje že sama po sebi ugodno vplivati v evgeničnem oziru. Njen namen je, v prvi vrsti omiliti zle posledice, ki nastanejo soc. šibkim krogom s strani kulture in civilizacije; njeno delo je namenjeno soc. slojem, ne pa posameznim osebam. Vse njeno prizadevanje, bodisi splošno-zdravstveno, bodisi obrtno-zdravstveno, ali pa na polju varovanja, je v dedno biološkem oziru velike važnosti in pomaga uresničiti željo, da bi živel posamezni individui ugodno, da bi ne bili življenjski pogoji preveč različni. Njen namen ni samo dvigniti posamezne posebno vredne člane, marveč povzdigi celih plasti. Napačno bi bilo mišljenje, da je tako udeleževanje škodljivo v dednem oziru, češ, da se s tem onemogoča ali vsaj otežkoča zdrava in naravna izbira. Znan je danes vpliv okolice na dednost, čemur posvečamo vse večjo pažnjo kot pa nekdanj; tako mora socialna politika ugodno evgenično vplivati, če že ne direktno, pa vsaj indirektno. Pri tem je treba vpoštevati, da znači socialni povzdigi mase tudi duhovno moralni povzdigi, kakor tudi povzdigi ljudske zavesti odgovornosti. Socialno-politično skrbstvo, posebno socialno najšibkejših ljudskih plasti, ki so posebno potrebne evgeničnih ukrepov, je torej nujni postulat moderne države. Seveda mora biti to socialna politika in ne kak žalosten surogat, ki utegne služiti le sebičnim namenom posameznikov, katerim so baš ti najbednejši sloji objekt ogabne eksploatacije. Paziti bi bilo strogo na to, da se delo podpore v taki obliki, da se ne žali moralni čut brezposelnega. Podpore bi se morale rezervirati le za bolne, dela ne zmogne osebe, za deco in družinske matere, dočim bi bila naloga socialne politike, da preskrbi brezposelnim delo in to na ta način, da se brezposelnih zavedajo, da si sami služijo kruh in da si ohranijo zavest, da se morajo z delom preživljati. To je mogoče le s pomočjo velikopotezne investicijske akcije, sicer zgreši socialna politika princip in vzgoji maso delomrčnežev.

Od konca svetovne vojne sem je opažati pri vseh narodih, kako delajo na polju obljudovanja. Dosti uspeha doslej ni bilo. Imamo danes povsodi socialno politično zakonodajo, ki bi morala vsaj indirektno ugodno vplivati na politiko obljudovanja, če bi pospeševala poleg materialne udobnosti posameznim tudi blagor naroda. Obstoj naroda ne zavisi samo od blagostanja, materialnega in zdravstvenega, posameznika, marveč je za to potrebno skrbstvo za najboljši zdravstveni razvoj ljudstva in to tudi preko poedinca. To pa ni dosegljivo ne po socialnih ukrepih niti ne po propagandi kolektivizma v nasprotju z individualizmom, če družji individue socialna zavest ne zavarovalno-tehnično in se ta ne razvije na višjem nivoju z družbo z lastnim življenjem, ki ima svoje cilje in naloge. To daje pravice, nalaga pa tudi dolžnosti. Večina pa ne uvidi ali noče uvideti v svojem egoizmu odnosa med pravico in dolžnostjo in zahteva zase le pravice ter vidi in stremi le za lastnim blagom, ne meneč se za eksistenčne zahteve občesti, kateri se morajo zahteve posameznika predrediti. Poleg tega pa je socialno zavarovanje kot institucija eminentne važnosti čisto torišče političnih borb, kar resno ogroža in oytira napredek v tem vpledu.

Najmanj, kar moremo zahtevati od obljudovanja, je to, da se zagotovi obstoj naroda in doseže preko tega čimboljša pomladitev naroda ob skrbni gospodarski, duhovni in zdravstveni negi vseh članov vseh starosti.

NETAKTOST SOCIALISTIČNEGA VODITELJA V TRBOVLJAH

Za vse delavstvo im za vsakogar, ki trezno misli, je jasno, da sta v zadnjem mezdnem boju rudarjev zmagali delavska solidarnost in pa celokupna javnost, ki je tokrat stala kompaktno na strani delavstva. Torej tista nacionalna javnost, ki je nekaterim socialističnim voditeljem sicer trn v peti. Nihče ni mislil ob tem uspehu kovati kapitala za se, ker so vsi tisti, ki so pripomogli k uspehu, storili samo svojo človečansko in nacionalno dolžnost. Nekateri socialistični voditelji pa skušajo pripisovati ves uspeh sebi, dasiravno lahko izkažejo v pretekli dobi proleto malo uspehov. Sami so morali priznati, da sta bila pri pogajanjih odločilna nastopa dr. Cepudra in župana Roša. Niti najmanj ne maramo razbijati delavske fronte, ker smatramo, da je enotnost delavstva za vsak uspeh nujno potrebna, zadnji dogodki pa so pokazali, da je ta enotnost mogoča brez socialistične firme, katero bi socialistični voditelji radi obešali na vsak delavski pokret. Delavstvo je šlo tokrat »reko socialističnih voditeljev in zmagalo...

Na zadnjem javnem shodu so skušali socialistični voditelji prepričati, da bi govoril g. dr. Cepudra, ki je prišel na shod na izrečno željo delavstva, ki je izvedelo, s kako močasto »skrenostjo se je boril zanj pri pogajanjih s TPD v imenu Narodne odbrane. Dogovorjeno je bilo, da bodo nastopili vsi govorniki stvarno in da ne bodo skušali kovati kapitala za svoje frakcije. Tega so se držali tudi vsi govorniki razum g. Pliberška, ki je v zaključni besedi delal reklamo za socialistično stranko in za »Delavski dom« ter apoteofiral ostalo javnost, češ, da so se priključili zadnjemu pokretu tudi oni, ki so gledali do sedaj na delavce z viška. Naj g. Pliberšek pove, kdo so ti. Danes so v Trbovljah redki

Tega pa ne smemo prepustiti posameznikom, marveč mora biti to skrb celokupnosti in je treba za to vzgojiti naraščaj. Dobra dedna masa je zapisana pogubi, če se ljudstvo samo ne nauči misliti za bodočnost in za bodoče generacije.

Pri drugih narodih vidimo kako se starajo, t. j. kako čimdalje bolj prevladujejo starejši letniki in pada število naraščaja. To je nevaren pojav, ne samo za fizični obstanek naroda, marveč tudi za gospodarstvo. Kajti s tem bo moral mladi delovni naraščaj prevzeti čimdalje večje breme za socialno oskrbo starih, dela nezmožnih letnikov.

Krivo je temu pojavu nazadovanje porodov. V svetovni vojni je nazadovalo število porok, ki pa je po vojni zopet precej naraščalo in še narašča, dočim število porodov ne narašča, nasprotno pada, in te nastale diference ne krije nazadovanje umrljivosti dojenčkov. Od leta 1925 sem opažamo, da število porodov še vedno prekaša število smrtnih primerov (tudi pri drugih slovanskih narodih, dočim se opaža pri drugih narodih, da zavzema ta diferenca obseg, ki resno vzmira merodajne činitelje). Pa tudi pri nas v večjih mestih že opažamo znatno nazadovanje porodov, zadnje čase se to občuti tudi že na deželi. Treba bo torej preventivno nekaj ukreniti.

Kaj je vzrok nazadovanju števila porodov? O tem se je mnogo pisalo in se še piše. Najbolj se je uvaževala teorija, da je majhna družina posledica blagostanja. Iz evgeničnega stališča so sklepali, da so duhovno in gospodarsko boljše družine manj plodne in da se bo manj vredni material najnižjih plasti čimdalje bolj razmnoževal ter da bo padal na ta način fizični in psihični nivo naroda. To naziranje pa ne drži kot kažejo novejša izkustva in opazovanja na tem polju. Res pa je, da se najnižje ljudske plasti silno razmnožujejo, plasti, ki so evgenično tudi najslabše kvalitete in to v taki meri, da nas mora navdajati to dejstvo s skrbjo. Torej niso merodajni za ta pojav predvsem gospodarski faktorji, marveč se v tem pojavu manifestirajo razni vzroki, ki imajo svoj izvor v svetovnem naziranju. Treba si je le ogledati, kako danes žive družine. Preje so gospodarili skromno, so kupovali in ustrezali družinskim zahtevam, če je ostalo kaj denarja zato, potem ko so krhili stroške za vzdrževanje in vzgojo otrok. Danes pa vsakdo zadosti najpreje svojim lastnim zahtevam in potem urejdi število otrok, če za to sploh kaj ostane. Svoj delež krivde pri tem ima tudi naglo napredujoča industrializacija, ki mora doseči čimvečji konzum. Daje torej blago na obroke, kar je silno vabljivo in čisto znašajo ti obroki v celoti toliko, kot celoletna ali večletna plača. Tako gospodarstvo je nesolidno. Ne smemo pa presojati tega nezdravega pojava z individualističnega stališča, marveč z narodnega, socialnega, ker ogroža obstoj naroda in radi tega se je treba energično boriti proti temu. Kakšna sredstva so nam pri tem na razpolago?

Če je naše stremljenje resno, potem jih imamo dosti. V prvi vrsti bi bilo treba omogočiti individui, da se poroči, in mu garantirati eksistenco. Moškim v polkioti, ki zahtevajo dolgo izobraževalno dobo, je treba omogočiti, da se preje poroče, omogočiti poroko tudi na ta način, da se žena spodrina iz poklicev, kjer ni neobhodno potrebna, kar je tudi v njenem lastnem interesu. Eden najvažnejših momentov pa je ureditev plač. V interesu skupnosti je, da se rodi narodu zadostno število naraščaja.

(Se nadaljuje.)

oni, ki bi ne bili z vsem srcem na strani delavstva. Socialistični voditelji pa so bili ravno oni, ki so hoteli delavske mase izolirati od ostalega prebivalstva, ker so se bali za svoja voditeljska mesta. Preko njih pa se je sedaj znašlo v eni fronti delavstvo z ostalim prebivalstvom in ostalo javnostjo in tega je menda voditelj strah. Delavstvu pa kličemo, naj ne pusti rušiti te solidarnosti po nikomur, kajti le v taki solidarnosti mu je zasiguran uspeh.

Mimogrede omenjamo tudi, da je »Slovenec« v svoji znani objektivnosti v svojih poročilih popolnoma izpustil ime dr. Cepudra. Delavstvo je opazilo tudi to in si misli svoje.

KONGRES JUGOSLOVENSKE AKCIJE

Kot poročila Jugoslovenska Reč, glavni organ nacionalno-socialističnega pokreta, je bil na kongresu, ki se je vršil dne 1. julija 1934 v Zagrebu, izvoljen nov Centralni odbor, v katerem se med ostalimi nahajajo sledeči gg.: Marko Kranjec, inženjer iz Skoplja, Lavoslav Mrnuh, trgovec iz Zagorja o. S., Ciril Maver iz Maribora in dr. Fran Kandare, odvetnik iz Ljubljane.

Na prvi seji Centralnega odbora, ki se je vršila še istega dne, pa je bil izvoljen nov direktorij, ki ga tvorijo: g. Luka Kostrenčič, novinar, g. dr. Aleksander Stulhofer, advokat, g. dr. Juraj Korenić, lečnik, vsi iz Zagreba, g. Velibor Jonić, profesor, g. Danilo Vulović, profesor, g. Vladimir Velmar Janković, književnik, vsi iz Beograda, g. inž. Marko Kranjec iz Skoplja, g. inž. Krsta Čutuković iz Osjeka in g. dr. Vinko Mikuličić, odvetnik s Sušaka.

To vest beležimo edino z namenom, da svojim čitateljem predstavimo novo vodstvo imenovanega pokreta. Kongres je bil v glavnem sklican na zahtevo notranjega ministra, ki je zahteval spremembo pravil. V smislu novih pravil predstavlja Jugoslovenska Akcija čisto politično organizacijo.

(Dalje.)

Za nacionalno koncentracijo v Prekmurju

Baraga - Cankar

PODKREPIMO IN POŽIVIMO NACIONALNO DELO!

Nimajo prav tisti, ki hočejo zanikati vse, češ, Prekmurje je problem za se, tu se ne da napraviti ničesar, najboljšo je pustiti vse pri miru, Prekmurje je anacionalno in tako ostane. Tudi tisti, ki povzdigujejo Prekmurje, češ, tu ni več nacionalnih vprašanj, vse je v najlepšem redu, saj večje »lojalnosti« ne moremo pričakovati, so v veliki zmoti. Stvari je treba pogledati pogumno v oči, strgati krinke, da se nam pokaže čista gola resnica.

V začetku vsega bi opozoril na velik nedostatek vsega javnega delovanja in nehanja v Prekmurju, ki je popolna razdvojenost med obema srezoma. Le malo je vezi, ki povezujejo oba sreza v celoto, v poglavitih vprašanjih pa gresta oba vsak k sebi. To je pogreška — pa naj nosi krivdo za njo ta ali oni — ki je v škodo našemu nacionalnemu pokretu v tej lepi slovanski pokrajini. Ni namen teh vrstic, da razpravljamo o tem nerazveseljivem pojavu, vendar pa je to potrebno omeniti z ozirom na druga izvajanja, ki se v glavnem dosežejo nacionalnih prilik spodnjega Prekmurja, to je v lendavskem srezu.

Najbolj zanesljivo merilo o stanju nacionalnih razmer so pač razna narodna društva in organizacije. Zato bom prikazal vsaj približno sliko naših nacionalnih organizacij kolikor mogoče stvarno brez vsakih zlih misli in namenov, kar je vobče namen teh vrstic.

Najvažnejša nacionalna organizacija v državi je danes Sokol. Tudi čez naše Prekmurje je slovenski Sokol razprostrl svoja krila. Tudi pri nas so sokolska gnezda, kjer domuje sokolska ideja: slovanska zavest in pa kultura in telesa. Ne bom pretiral, ako naglašam, da so pri nas ravno sokolska društva nositelji vsega kulturnega izživeljanja in napredka, velja to zlasti za naši središči Murpredka, Sobotno in Lendavo. Kako trnjevo pot je moral hoditi Sokol, dokler si jo je utrl med nas, to vedo prvi sokolski pionirji. Dovolj je bilo razširiti demagoško geslo: »Sokol je brezbožna organizacija« in narod se je bal Sokolstva, kakor sam peklenšček blagoslovljene vode. To drži in stoji še danes.

Ko vidimo razveseljiv razmah Sokolstva po gornjem Prekmurju, nas obdaja skrb radi razmer v spodnjem Prekmurju. Iz dobe pred 6. januarjem 1929 imamo dve sokolski društvi: Lendava in Beltinci, po tem času sta se ustanovili četi v Benici in Petešovcih. In to je tudi vse! Ti dve četi pa sta v kolonijah, kar je treba vpoštevat. Lendavski Sokol je pokazal ogromno kulturnega in nacionalnega dela, ki pa se je omejilo le na Lendavo samo in še ta je v zadnjem času baš v nacionalnem pogledu naletel na prav razne in skrbni zbujačo težavo. Njegova bodočnost je negotova. Beltinsko društvo je prepuščeno samo sebi in se bori za svoj obstanek v spodnjem Prekmurju. Kje so kraji: Črenšovci, Turnišče, Bogojina, Dobrovniki in drugi??

Ce so sokolski pionirji imeli svoj čas težave, so danes na potu sokolskega pokreta iste ovire, če se ne uhajše.

Sosedi smo Savske banovine, Medmurja. Koliko sličnosti je med Prekmurjem in Medmurjem radi skupne žalostne usode! Danes je v Medmurju toplo sokolsko gnezdo. Ni ga večjega kraja, kjer ne bi bilo Sokola, pri katerem deluje vse, kar je v občini od nameta, občinskega predstavnika do pravega narodnega svečenika. Na stotine kmečkih fantov in deklet Sokolov nastopi pri nastopih s telovadbo, s petjem itd. Sokolski nastop je tam pravi narodni praznik. In pri nas?

Mislim, da sem že pri tem najvažnejšem društvu prikazal naše prilike s prave strani. In ne prikrivajo si ničesar; v danih razmerah na kak polet sokolske misli po lepih ve-

likih občinah spodnjega Prekmurja ni niti misliti.

Poleg Sokola imamo še celo vrsto društev in organizacij. Strelske družine so ustanovljene in s tem je z delom pri kraju. Gasilska društva so najbolj številna z velikim številom članstva, a njihova usmerjenost v nacionalnem in prosvetnem oziru zbuja resne skrbi. To so društva, ki obstajajo po občinah. V Lendavi sami pa še imamo: podružnico Soče, podružnico Jadranske straže, podružnico Ciril-Methodove družbe, Narodno odbrano in še par drugih. Povsod isti delavci in isti ljudje v svojem zaprtem krogu v Lendavi, od koder se čez ograjo po okolici nikoli ne pogleda. Delo ali nedelo vseh teh društev pa se seveda ne da primerjati nalogam, ki taka društva čakajo na takem terenu. Radi tega je zelo pametno, kakor se je že to sprožilo, da se naj vse nacionalne delovne sile koncentrirajo v dveh organizacijah, ki naj vršita vse nacionalne in prosvetne naloge po vsej pokrajini. To bi naj bili: Sokol in Narodna odbrana.

Sile, ki so proti vsakemu kulturnemu in nacionalnemu napredku Prekmurja, ki stoje na potu sokolskemu pokretu, so skoraj popolnoma opustile svojo akcijo v gornjem Prekmurju in so se sprostile z vsem svojim pritiskom na spodnje kraje. Prepričani smo pa lahko, da bo njihov pritisk tudi tu ponehal. Da jih onemogočimo, se moramo podati vsi z večjim elanom na delo v nacionalnih organizacijah. Stori mo, kar lahko storimo s svoje strani! Brez trdne moralne podpore naših centralnih društvenih uprav bomo še naprej slabliči, zato moramo dobiti vsestransko oporo in podporo. Nič manj važno pa ni, da vsi nasprotniki nacionalnega in kulturnega napredka morajo biti prej ko slej razkrinkani, da se onemogoči njihova dvočlona igra, da ne bodo uživali na škodo nacionalnega pokreta zaslonbe tam, kjer bi najmanj smeli. V tem cilju moramo združiti vse svoje sile in iskati stikov z vsemi delavci in organizacijami širom Prekmurja.

Vsako dokazovanje narodno-obrambnega dela v Prekmurju bi bilo zgubljanje besedi in časa. To delo nam je danes bolj potrebno, ko kdajkoli. Zato je nujna potreba, da organiziramo pri nas drugo nacionalno organizacijo, to je Narodno odbrano. V tem pogledu je zopet treba misliti na Prekmurje kot celoto in usmeriti delo v pravcu koncentracije vseh nacionalnih sil in na enotno smotreno delovanje. Ni dovolj, da obstajata menda v Soboti in Lendavi društvi, o katerih delovanju nismo polklicani, da izrekamo kritiko, ali ne opazujemo, da bi se delovanje NO v Prekmurju kje kaj poznalo. Delokrog bo treba razširiti na vse kraje Prekmurja in zbrati vse, kar nacionalno čuti in misli k pozitivnemu narodnemu delu. Mnenja sem, da NO ima pri nas zelo veliko dela in tudi teren za razmah svojih sil, ki morajo stati na braniku naše meje in biti gibalo prosvetnega in nacionalnega prebujenja vsega naroda.

Tako vidimo, da obstajajo v Prekmurju še vedno težave, razmere pa z ozirom na celoto niso tako obupne. Ovire stoji deloma izven meja nacionalnega življa, deloma pa je treba iskati iste v nas samih. Uspehi bodo lažji in vidnejši, ako se bosta oba naša centra znašla in delala roko v roki. Sokolstvo in Narodna odbrana se morata v svojem delovanju podpirati, dopolnjevati in spopolnjevati. V teh dveh organizacijah je treba koncentrirati vse kulturno in nacionalno delo. Vsak sleherni nacionalni delavec pa naj v okrilju teh organizacij stori svojo nacionalno dolžnost. Tako bomo spodenstila našim nasprotnikom in narod bo svobodno zadihlal v svoji nacionalni zavesti rešen vseh najrazličnejših »lojalnih« zavajalcev.

NAŠA ZMAGA IN PORAZ NA KOROŠKEM

(Nadaljevanje)

Toda komanda celovskega Volksvera je očitno posvečala četa majorja Lavriča v Rožu večjo pozornost, kakor Malgajevim v Podjuni, kajti kmalu po zajetju srbske čete pri Grabstanju so započele ofenzivo v smeri proti Borovljani na eni in proti Področici na drugi strani. Volksver je bil v silni premoči, naše obrambne čete pa le šibke in brez dovoljne tehnične opreme, zlasti pa je primanjlovalo artiljerije, ki bi ovirala prehod Volksvera preko Drave. Zato je bilo odrejeno, da bi se po nepotrebnem ne žrtvovalo že itak redkih vrst naših borcev volksverovskim topovim in strojnicam, da so se borci umaknili na naravno obrambno črto pri Glinjah nad Borovljami in na zapadni strani proti Področici. — V teh bojih je bil teško ranjen major Lavrič. — Med tem je bilo z raznih strani predlagano, da bi se koroško vprašanje rešilo mirnim potom. Treba pa je bilo najprej ustavititi sovražnosti na obeh straneh, V to svrhu je bila povabljena v Kranj v sredini januarja 1919 avstrijska delegacija, ki je prešla demarkacijsko črto z avtomobilom pri mostu »Ana« ter se odpravila preko Galicije in Zeleznekaplje v Kranj, kjer so se na tozadevna pogajanja brez uspeha zaključila. Sovražnosti na bojni črti vzdolž Drave so znova ožvelele. Sedaj se je pričela druga etapa osvobodilnih bojev na slovensko Koroško, ki pa je končala z manjšimi uspehi in usodnejše za rešitev koroškega vprašanja kot prva.

poveljstvom majorja Alfonza Žerjava. Majorju Žerjavu moramo priznati njegovo odlično stremljenje, da bi prepojil čete z novim jugoslovanskim duhom. V tem pravcu so znana njegova z domoljubjem prepojena dnevna povelja, ki jih je naslavljaj svojim četam. Toda poleg patriotizma je treba tudi borbenege duha in volje za doprinosanje žrtve v službi kralja in domovine, katere vrline in lastnosti morajo dičiti vsako vojaško četo, če hoče z uspehom nastopiti v boju.

Štab tega polka je ostal v Dobrlivasi, do čim so bili posamezni bataljoni odrejeni na strategično važne postojanke ob Dravi in to v Galicijo, Kamen, Sinčovan, manjši oddelki pa tudi v Šmarjetu v Rožu, t. j. neposredno na fronto pri Glinjah. Orožništvo iz orožniških postaj v Rožu se je pod vodstvom kapetana Cvaheteja preselilo v Zeleznokapljo, kjer je čakalo nadaljnjih odredb. V Galicijo je dospel 3. bataljon ljubljanskega pešpolka pod komando majorja Lovrena. Volksver je takoj nato koncentriral močne čete v okolici Grabstanja, kakor tudi v Medgorju ob Dravi, da bi onemogočil pojačanim jugoslovanskim četam vsak poizkus prekoračiti ob mostiščih Dravo. Mostovi so bili zamreženi z žičnimi ovirami, tako da je bil vsak promet z vozili nemogoč, pa tudi prebivalstvo samo ni več sililo preko bojne črte, ker ni hotelo tvegati življenja. Razvnelo so se znova sovražnosti, zlasti ko je pričela Volksverovska artiljerija obstreljevati iz smeri Grabstanja gališke postojanke 3. bataljona s 15 cm topovi. Toda tudi naša vojaška uprava ni držala križem rok. Že nekaj dni po prvem nemškem obstreljevanju Galicije se so oglasili jugoslovanski topovi, ki so bili postirani vzhodno Galicije v vasi Klančce, ter pozdravili Volksverovsko posadko, ki je bila nastanjena v gradu Zagorje pri

Kdo bi si mislil, da si bo prišlo v nasprotje dveje tako različni ljudi, kot sta Baraga in Cankar. Edino, kar imata oba skupnega, je to, da sta oba Slovenca. Drugače sta to dva po času in pomenu popolnoma različna človeka in le po čudnem slučajju usode je nastalo vprašanje, kateri iz obeh naj nas predstavlja pred svetom. Trčila sta skupaj v oni Ameriki, kjer je bil Baraga škof, Cankar pa je tja samo v mislih in v knjigah prišel za svojimi rojaki-delavci Vrhničani in Slovenci, da jim prinese pozdrav iz domovine. Jugoslovanski park v Clevelandu bi — po našem mnenju — moral krastiti skupen jugoslovanski spomenik. Ne vemo, če je za nas in naše ljudi dobro, da nastopamo pred svetom kot trije narodi. Zato bi bili morali oni, ki so odgovorni zato, da naša državna ideja predstavlja pred svetom, poskrbeti za to, da bi bil pravočasno stal skupen spomenik v jugoslovanskem parku. Drugod so države poskrbele za to, da so njih izseljenci okrasili svoj del vrta s spomenikom, ki družijo vse ljudi istega naroda in jezika. Ker se pri nas to ni zgodilo, je nastalo vprašanje, kdo bo naš narodni svetnik v tem parku. Srbi so menda hoteli postaviti Njogoša, Hrvati Strossmayerja. Samo hoteli, kajti do postavitve bi preteklo še precej časa. Slovenci so se razmeroma hitro rešili svojo nalogo, pri čemer moramo priznati, da je ljubljana lepo rešila svojo nalogo kot središče Slovencev. Čudimo pa se, da spomenik, o katerem smo čitali že pred letom, še sedaj ne stoji. Zgodilo pa se je, da so drugi izrabili to zamudo. Mi veliko premalo zasledujemo razmere med našimi rojaki onstran morja, da bi dobro poznali vse razmere. Vemo, da se tam bori del naših rojakov za napredek in prosveto, da pa so na delu tudi druge sile. To se je pokazalo tudi ob tej priliki. Ako se celo doma radi ponasamo s škofom Barago — (o čemer priča debela dr. Jakličeva knjiga in cerkvene slovesnosti v preteklem letu) — se morejo ponasati ameriški Slovenci tem bolj, ker s tem dokazujejo, da niso Slovenci prihajali v Ameriko samo po dolarje, ampak da so tja prinašali tudi svoje duševne darove, ki so jih darovali novi domovini. Človek bi mislil, da tak majhen narod, kot smo Slovenci, nima ne denarja ne ljudi za druge narode, ker mora reševati najprej samega sebe, saj ima pol milijona, t. j. eno tretjino svojega naroda izven svoje države in mora skrbeti za to, da ta tretjina ne pogine... V resnici pa je stvar drugačna: Če bi pogledali delovanje misijonarske tiskarne, zbirke za zamorčke itd., bi videli, da damo za tuje narode mnogo več, nego za svojega. Mislimo, da bi slovenski narod mirno obstal pred sodnim stolom, če bi prepuščal to misijonsko delo onim velikim krščanskim državam in družbam, ki imajo za to dovolj sredstev in — vzrokov. Trud in stroški, ki jih žrtvujemo za tuje misijonske kolonije, bi se dali obrniti v prid tudi nam in k večji časti božji... Pa se je zgodilo že pred 80 leti, da najslavnejši mož na Slovenskem ni bil tisti, ki je za to deželo in njen narod največ storil, ampak Ignacij Knoblar, ki je šel izpreobračat zamorcev v Afriko. In slovenski pesnik ni opeval borbe naroda za njegov obstoj, ampak je opeval slovenskega misijonarja Abuno Solimana, kakor so zamorci krstili Ignacija Knoblarja. In epos, ki je nosil naslov »Abuna Soliman«, so proglasili za slovensko — Ilijado! Uboga slovenska Ilijada...! Še do danes je menda nismo poslovenili, kot se spodobi — pa saj ni treba, ko imamo svojo slovensko Ilijado, ki opeva slovenski bojni katoliški pohod proti brezverskim črnim zamorcem. Nečemo podcenjevati zaslug za katoliško stvar, ki si jih je pridobil Ignacij Knoblar in drugi slovenski misijonarji — hočemo opozoriti samo na mišljenje naroda, ki ga rabijo zase misijonar-

ski agitatorji. In to mišljenje je zmagalo tudi pri delu naših rojakov v Ameriki, ki smatrajo Barago za pravega predstavitelja našega naroda, ki naj v jugoslov. parku priča o nas... Še enkrat povdarjamo, da bi Barago ime (kolikor je znano v ameriškem svetu in kolikor tam na to dajo) lahko služilo nam v nekak dokaz, kaj smo dali mi Ameriki, ko so naši misijonarji delovali med Indijanci, da pa je le žalosten dokaz za našo državno in narodno zavest, če ne znamo dati v jugoslov. narodni park nič drugega kot škofa Barago. Mislimo, da spada spomenik škofa Barage v kako našo clevelandsko cerkev ali pred njo, če hočemo z njim opozoriti Amerikance na se, da pa ima — ali moral bi imeti — spomenik v nacionalnem parku popolnoma drug pomen. Oni, ki so — kakor čitamo — na skrivaj hoteli prenesti naš narod v Cleveland in ga na enkrat postaviti pred Baragov spomenik, češ: glejte, vaš narodni junak, so imeli pred očmi ne slovenske narodne — še manj jugoslovanske državne — ampak povsem druge namene. Verjamemo, da naš človek v Ameriki, utrujen od dnevnega dela in skrbi, krize in boja za življenje, ne more v vsej globokosti razumeti pomen Cankarja in da se mu zdi škof več kot pisatelj. Mogoče je celo, da bodo zmagali oni, ki so začeli agitacijo proti Cankarju. S tem bodo pač dosegli, da bo slovenski spomenik v jugoslovanskem nacionalnem parku v Clevelandu najbolj odgovarjal nazorom in mišljenju tega naroda. To bo tem lažje, ker jugoslovanska državna misel še ni tako prevzela vseh naših izseljencev, da bi pred svetom s ponosom povdarjali najprej svoje jugoslov. ime. V tem oziru ima nekaj krivde naše zunanje zastopstvo, o katerem se čuje iz vrst izseljencev vedno mnogo pritožb — pa tudi oni, ki doma in od doma čez morje širijo svojo protidrjavno agitacijo in s tem škodujejo ne le državi, ampak tudi našemu narodu doma in v tujini.

Spor, ki je nastal, je torej prav zanimiv. Cankar bi imel zopet priliko — pisati satiro. Najbrže bi njegov »Kurentc«, če bi prišel v Ameriko, doživel prav tak slučaj, kakor v dolini šentflorjanski, ko so postavljali spomenik, pa niso vedeli — komu.

In zopet bi začuli ono visoko pesem, ki je izzvenela iz Kurentovih gosli. I. B.

Savezna strelska družina Ravne—Šoštanj priredi dne 12. avgusta t. l. veliko in bogato tombolo ob 10. ur dopoldan v Šoštanju na glavnem trgu z nad 400 lepimi dobitki. Vabimo vse strelce, da pridno sodelujejo pri razpečavanju kart, društva pa prosimo, da ta dan ne prireajo prireditvev. — Določene okrajne strelske tekme, pri kateri bi tekmovali strelci Gornegrajskega, Prevaljskega in Slovenjgraškega sreza, je odbor iz tehničnih razlogov preložil na 2. september t. l.

Imamo podjetja, ki dobivajo državne dobave, zaposlujejo pa izključno tuje inozemske moči

se je Volksver s pravo naslado vrgel z gnusno propagando baš proti Srbom, da jih očrni in osovraži med koroškimi Slovenci. — Volksver je polagal veliko važnost na točno obveščanje o gibanju jugoslovanskih čet in o vojaški sili naših čet na Koroškem. Posluževal se je pri tem vseh mogočih sredstev, pa tudi največje moralne propalnice je imel v svoji službi. Tako je orožništvo v Galiciji začetkom meseca marca 1919 ugotovilo, da prejema Volksver z naše strani telefonskim potom redna obvestila o gibanju naših čet preko Drave. Po vztrajnem in dolgotrajnem zasledovanju so odkrili špijona v osebi 18krat raki tatvin, goljufij in ropov predkaznovanega občevarnega individua Handiča, ki ga je imelo tudi nemško orožništvo zabeleženega v posebni evidenci kot skrajno nevarnega zločinca, ki je bil skoraj stalno pod policijskim nadzorom. Pri njem je orožništvo zaplenilo kompletan vojaški poljski telefonski aparat in kompletno pripravo za telefoniranje, dočim je bila žica napeljana od tam preko Drave. Handič, ki je takrat pobegnil, je bil pozneje aretiran v Vetrinju pri Celovcu ter oddan v zapore okrognega sodišča v Maribor.

Opis dogodkov na Koroškem pred 15. leti bi se mi ne zdel popoln, če bi ne omenil delovanja in dvočlone vloge, ki jo je igrala tedenja ameriška mislija na Dunaju pod vodstvom bivšega predsednika Združenih držav Amerike Coolidgea (Kuliča). Ko so namreč v novletni noči in začetkom januarja 1919 Volksverovi v veliki premoči vrgli slabotne oddelke naših borcev preko Drave do Freibacha in Področje, so Nemci nenadoma zaprosili za pogajanja, ki so se nato vodila v Gradcu, h katerim sta nenadoma prispela kot odposlanca omenjena ameriške komisije ameriški polkovnik Miles in poročnik King.

NAŠ POKRET

Resolucije

Izvršilno članstvo NO, zbrano na skupščini Oblastnega odbora NO v Ljubljani dne 24. junija 1934, soglašajo v sledečih smernicah za bodoče delo celokupne organizacije NO

I.

Današnje razvrzane razmere zahtevajo nujno koncentracijo vseh konstruktivnih nacionalnih elementov v državi. V našem narodu je mnogo res idealnih in požrtvovalnih nacionalistov, ki stremijo vsi za istim smotrom, pa so razcepljeni na razne drobce in organizacije, ki nimajo med seboj dejanske nobene zveze. NO kot matica složenega nacionalnega dela je dolžna povezati vse te drobce in organizacije v skupno jako centralo, ki bo usmerjala po enotnih praveh delo vseh teh nacionalnih elementov in organizacij ter dosegla njih enoten nastop v vseh onih vprašanih, ki so pomembna za naš narod in našo državo v nacionalnem, socialnem, kulturnem in gospodarskem oziru, zlasti pa pritegnila vso našo javnost za ono ofenzivno narodno-obrambeno delo, ki edino odgovarja interesom države in ugledu državnega, jugoslovenskega naroda.

II.

Naša nacionalna mladina širom države je danes razbita na nebroj lokalnih pokretov, vsled česar ne moremo nastopati kot kompaktna predstavnica borbenega nacionalizma. Prvenstveno tej naši jugoslovanski mora NO ustvariti centralo, ki bo sprovela ujedinjenje vseh nacionalističnih glasil širom države ter stvorila na ta način iz te naše mladine oni neizčrpni vir idejno in moralno prekaljenih borev, ki bodo polegoma z uspehom lahko prevzeli vodstvo vsega nacionalnega žitja in bitja v naši državi.

III.

Središnji odbor v Beogradu ustanovi v najkrajšem času tiskovno centralo, ki bo s

svojimi navodili in poročili usmerjala pisavo vseh nacionalističnih glasil širom države ter tako dosegla enoten nastop nacionalističnega tiska.

IV.

Po Središnjem odboru NO pokrenjena gospodarska in socialna pod označbo Svoji k svojim vodena akcija se mora nujno razširiti na ozemlje celotne države s tem, da se poleg vseh organizacij NO pritegnejo k sodelovanju tudi vse druge nacionalne, gospodarske, stanovske, socialne in kulturne organizacije. V zvezi s temi organizacijami naj izvede Središnji odbor NO tudi akcijo za pripravo in izvedbo enotnega gospodarskega načrta, po katerem naj se razvija gospodarsko življenje naše države tekom bodočih let.

V.

Središnji odbor NO v Beogradu naj organizira s pritegnitvijo vseh organizacij in celotnega članstva NO, pa tudi drugih nacionalnih organizacij širom države sistematično borbo proti vsakovrstnim pojavom in dejanjem kakršnekoli vrste. Samo z zasledovanjem vsakega posameznega konkretnega primera korupcije se bo dalo to zlo omejiti do one mere, ki ne bo več škodljiva za obstoj in razvoj naše države in našega naroda.

VI.

Središnji odbor NO v Beogradu naj skliče čimprej plenarno sejo s pritegnitvijo delegatov vseh Oblastnih odborov, da se izdelajo smernice bodočega dela NO, ki mora biti čim bolj aktivnejše v vsakem pogledu. Na tem sestanku se naj ugotovi razmerje NO nasproti vsem drugim nacionalnim organizacijam katerikoli vrste in izdelata točen načrt za izvedbo v točkah I. in II. navedene koncentracije.

O nacionalni vzgoji

V poročilu o letošnjih razmerah na srednjih šolah ste pisali, da se je zadnje leto uredil pouk v duhu jugoslovske državne misli. Iz poročila dir. dr. Lokarja, čitamo, da je ta enotnost vzgoje ugodno vplivala na mladino. Glavne smernice te vzgoje je lani podal prof. Marinko na obnem zboru prof. društva sekcija Ljubljana; letos je izšel ta referat v »Glasniku prof. društva«. Kdor prečita ta referat, bo spoznal, kako potrebno je bilo, da so se naši vzgojitelji srednješolske mladine ustavili ob temeljnem vprašanju srednješolske vzgoje in spoznali, kaj je treba preurediti, če hočemo govoriti o nacionalni vzgoji v srednji šoli. Iz referata se vidi, da so se nazori raznih profesorjev med seboj pobijali, tako, da dijak ni mogel priti do pravičnega enotnega nazora glede najvažnejših vprašanj naše kulture in zgodovine. Prof. Marinko je žel za svoje predavanje neomejeno priznanje večine profesorstva in bi moral njegov referat postati podlaga za nadaljno skupno delo v naši srednji šoli — toda, taka vzgoja ni po volji »Ljubljanskemu Zvonu«, ki je bil včasih le — beletrističen list, je postal pred par leti »slovenska revija«. S tem se je hotelo dati listu menda širši delokrog, a podčrtati se je hotelo tudi slovenstvo, baje zato, ker celo oni, ki so ga urejali, niso verjeli, da je to slovenska revija. Zato je baje nastala ona znana kriza, o kateri je izšla posebna brošura, in, ker še to ni pomagalo, so ustanovili v Ljubljani še par revij, da bi se pokazalo, kaj je to slovenska revija. (Sicer se baje vkljub vsemu ultraslovenstvu že majo tla tem revijam, s čimer je narod najbolj pokazal, kako on razume svoje vprašanje.) Če je namreč kaka revija pisana, oziroma tiskana po srbsko, bomo verjeli, da je to srbska revija, tudi če je v nji kaj o slovenskem ali kakem drugem slovensku. Enako bomo rekli, da je po nemško pisana revija nemška, po francosko pisana francoska itd. Pri nas je bil »Ljubljanski Zvon« vedno slovenska revija, tudi v onih boljših časih, ko je bilo v njem še marsikaj zanimivega iz jugoslovskega in slovenskega kulturnega sveta. Ravno ta razgled po slovenskem svetu mu je dajal poseben pomen. Bil je nekaka naša reprezentativna revija, k čemur so ga opravičevali že njegove tradicije. Tudi njegovi domači naročniki so v njem vedno videli list, ki zastopa one nazore, v katerih so rastle vse generacije od njegove ustanovitve. Ta zvestoba do idej, ki so vodile naš t. zv. napredni svet vse do zadnje dobe — in ga vodijo v politiki še sedaj — je bila tudi vez med »Zvonom« in njegovimi naročniki. Zato so bili ti naročniki nemalo presenečeni, ko so opazili, da se obrača »Zvon« proti tem idejam in da je postal celo trdnjava, iz katere so hoteli sodniki in uredniki napadati — naročnike in izdajatelje. Tako je prišlo do secesije; pristaši ekstremnih slovenskih in raznih socialnih idej so si ustanovili »Sodobnost« in upali smo, da bo »Zvon« sedaj lahko — izpolnjeval svojo dolžnost, kot »slovenska revija« s širokim kulturnim in literarnim programom. Kaj sodi »Zvon« o slovenstvu in slovenskem jeziku, je povedal Vladimir Levstik, sicer pa priča o tem njegovo delo, ki ga je častno vršil več ko petdeset let. Tudi sedanji urednik je podal glede tega jasno svoj program. In vendar še ni — dovolj slovenski. V Ljubljani je zdaj več krožkov, ki se pripravajo med seboj, kateri je bolj slovenski. Največji greh za vsakega teh ljudi, ki se danes uveljav-

ljajo v naših revijah, je jugoslovenstvo. Iz strahu pred temi ljudmi je tudi naša »slovenska revija« skušala dokazati svoje slovenstvo — zato je prinesla napad na prof. Marinko. Kakor smo čuli, se je precej naročnikov pritožilo proti takemu pisanju »Ljublj. Zvona«, ki ni imel prav nikakega vzroka, da se postavi v nasprotje z večino slovenskih profesorjev, katerih naloga je vzgajati mladino v jugoslovskega nacionalnem duhu. Ali misli »Zvon«, da bo to prava vzgoja, če bodo že prvošolčki uganjali v šoli politiko s samoslovensko republiko? Ali pa da bo odvisno od profesorjeve individualnosti, kakšne nazore bo prodajal v šoli? Ali nimamo že dovolj žalostnih dokazov, kam vodi brezciljna vzgoja? Med vzroki, ki jih v »Omladini« navaja Fedora Ravniharjeva glede stremljenj in nazorov naše mladine po vojni, je gotovo treba prišteti tudi brezidejno in zmedeno šolsko vzgojo. V korist mladine in države je hotelo naše profesorstvo — kot je njegova dolžnost — napraviti red in je bilo zato napadeno v »Zvonu«, katerega dolžnost bi bila gledati na to vprašanje s svojega, ne s tujeja stališča. Res je, da tudi sedaj v očeh nasprotnikov »Zvona« urednik še ni dovolj slovenski, mislimo pa, da »Zvon«, če je res slovenska revija, ni samo zato tu, da se umika, ampak da tudi udari, če je treba, a udari naj tja, od koder prihaja napad, ne pa da se obrača proti oni slovenski javnosti, ki vrši svojo narodno in kulturno dolžnost in rešuje slovensko vprašanje v okviru jugoslovenstva, kakor nam ga je rešiti v čast in korist sebi in bodočim pokoljenjem. V tem pa je naš vprašanje naše nacionalne vzgoje. Ako je smatral torej »Zvon« za potrebno, da o tem izpregovori, bi bil mogel to storiti mnogo bolj objektivno in s širšega stališča, kot ga je zavzel v svojem članku. To bi mnogo bolj odgovarjalo njegovemu poslanstvu v našem kulturnem svetu in onemu delu javnosti, kateremu je namenjen. Če pa misli, da se mora skloniti pod diktatom raznih ultraslovenskih klik, potem naj prepusti njim bojno polje in naj ne igra v njihovi bojni fronti rezervista z izpremenjenimi nazori. Ta uloga bi zanj nikakor ne bila častna, ali vsaj manj častna kot poštena borba za nazore, za katere so se borili vsi njegovi predniki, ki so petdeset let s svojim zvonjenjem oznanjali naše kulturno osvobodjenje. To je slovenstvo v skladu z jugoslovenskim svetom. In temu soglasju mora služiti naša srednja šola, ako hočemo vzgojiti generacije za njihove bodoče naloge. Vkljub svoji »slovenski reviji« se »Zvon« smatra za glasilo našega nacionalnega sveta, zato se mu slabo prilaga, če njegov glas udari proti harmoniji duševnega sveta, ki raste pod njim, namesto da bi iskal skladnost in soglasje z glasovi, ki nas obdajajo v našem bratskem svetu.

O nacionalni vzgoji ima — kakor o vsem — lahko vsak svoje mnenje in je prav, če ga napiše tam, kamor spada, od »Ljubljanskega Zvona« bi pričakovali, da se bo v tem vprašanju postavil na stališče, ki odgovarja krogu njegovih čitateljev in izdajateljev. Za drugačne nazore je dovolj prostora v drugih separatističnih, autonomističnih in podobnih glasilih, ki jih pri nas zadnji čas ne manjka, in tudi »Zvonu« ni bilo potreba, da se je pomešal med nje. Mi namreč zelo radi navajamo in vpoštevamo one srbske in hrvatske revije, ki se zanimajo tudi za naš slovenski kulturni in literarni svet (vsled česar jim ne očitamo, da niso srbske ali hrvatske!) in nas veseli, če obravnavajo razna naša vprašanja z nekakega skupnega, recimo jugoslovskega stališča (priznavamo jim zato treznost in resnost!), dočim manj vpoštevamo enostransko orientirane samosrbske in samohrvatske revije, ki n. pr. slovenske kulture sploh ne priznajo in prav tako odklanjajo vsako jugoslovenstvo, kot naša separatistična glasila. — »Ljublj. Zvon« smo doslej prištevali v vrsto onih naših jugoslov. revij, ki je užival drugod isti ugled, kakor zgoraj omenjene srbske in hrvatske revije pri nas. Z Grahorjevim člankom je stopil med enostranske separatistične revije, ki obravnavajo vsako stvar s svojega ozkega strankarskega in separatističnega stališča. Razumljivo je torej, da so ga »Zvonovi« naročniki opravičeno odklanjali, ker ne soglašajo s programom lista, ki je po njih mnenju neodvisna revija, ne v službi kake kavarniške klike. Glede enotnosti pouka v šoli in »individualnih nazorov« gospodov vzgojiteljev bi bilo najprej treba v Rusiji vprašati, kako imajo tam urejeno. Ali n. pr. profesor tam lahko razlaga svoje poljubne nazore o Ljenu in ruski zgodovini? Najbrže da ne. Istotako sme in mora naša država zahtevati, da se podaja v šoli enoten pouk o naši narodni zgodovini in o vseh predmetih, ki tvorijo miselno podlago našega bodočega inteligenta. Komur to ni všeč, ni treba, da poučuje na jugoslovskega srednji šoli, kjer se mora po odredbi prosvetne oblasti vsa vzgoja vršiti v nacionalnem duhu. Ako se vrši ta vzgoja pravilno, bo mnogo manj onih žalostnih procesov, pri katerih vidimo na zatožni klopi našo zapeljano mladino, ker je prišla v konflikt z zakonom ne toliko po svoji krivdi, ampak kot žrtev onih protidržavnih agitatorjev, ki so imeli lahko delo, ker mladina sama ni imela enotnega in jasnega pogleda na naše kulturno in državno poslanstvo, s katerim bi bila zlahka odbila nauke krivih prerokov, ki so prihajali k nji s svojim resničnim evangelijem. Kdor želi mladini dobro — in kdo ji ne želi! — mora delovati na to, da dobi mladina v šoli take temeljne nazore o našem narodnem in državnem življenju, da si bo na tej podlagi mogla samostojno in pravilno usmerjati pot v življenje.

Nova organizacija

USTANOVNI OBČNI ZBOR ORGANIZACIJE NO GORJE PRI BLEDU

Kot vedno do sedaj, tako se je tudi v nedeljo, dne 15. t. m. brez vsakega pompa in kričanja vršil ustanovni občni zbor naše nove organizacije. Občnemu zboru, ki se je vršil v gostilni Matjan na Dobravi, so prisostvovali skoro vsi člani tamkajšnje organizacije. Kot delegatje Oblastnega odbora iz Ljubljane so prisostvovali bratje: dr. Josip Cepuder, predsednik Oblastnega odbora, Lipnik Janko in Sancin Boris. Brat dr. Cepuder je podal izredno izurjen referat o obstoječem političnem stanju, dotikajoč se pri tem posebno socialnih in gospodarskih vprašanj, ki naše delavstvo na Jesenicah pač najbolj zanimajo. Obrazložil je stališče NO, njeno zgodovino in njen razvoj. Po njegovem temeljitem poročilu se je razvila med članstvom živahna debata, ki jo je vodil predsedujoči brat Stana Janko, industrijski uradnik. Na vsa stavljenja vprašanja je bilo vsakomur odgovorjeno in v prijateljskem razpoloženju je bil brez vsake pripombe sprejet prvi odbor nove krajevne organizacije, ki ga tvorijo: brat Stana Janko kot predsednik, in bratje: Arh Lovro, Starič Franc in Matjan Franc kot člani. Imenovani štirje bratje so bili pred kratkim prevedeni med izvršilne člane.

Novi organizaciji želimo pri njenem bodočem delovanju čim več uspehov.

Oblastni odbor

VSEM KRAJEVNIM ODBOROM IN POVERJENIŠTVOM!

Prihodnje dni pošljemo vsem krajevnim organizacijam in poverjeništvom Narodne Odbrane okrožnico št. 63/34 naslovljeno na vse izvršilne člane Narodne Odbrane, ki se naj takoj dostavi naslovnikom v vednost in ravnanje.

Opozarjamo pri tem na navodila v naši okrožnici št. 820/34.

LISTNICA UPRAVE

Ko smo prilagali »Pohodu« položnice za nakazilo naročnine smo obvestili v svoji listnici uprave one naročnike, ki imajo »Pohod« plačan za vse leto, naj položnice shranijo ali pa izročijo novim naročnikom. Ker pa smo prejeli od nekaterih naročnikov ugovore, češ, da smo jim poslali položnico, čeprav je njih naročnina plačana, obveščamo svoje c. naročnike ponovno, da je tiskarna priložila položnice vsem izvodom našega lista ne glede na to, do kdaj ima posamezen naročnik svojo naročnino za »Pohod« poravnano.

Vsi c. naročniki, ki se čutijo radi tega našega postopanja opominjane, naj nam to oprostite in sprjemlje naše pojasnilo na znanje. Ostale naročnike, ki pa nam naročnino še dolgujejo, nujno prosimo, da nam jo čimprej poravnajo. »Pohod« živi le od naročnin in tega naj se zavedajo vsi zamudniki — naši naročniki. Uprava.

Spočetka sta mirno poslušala vse razprave obeh nasprotujočih si strank, ter se pri tem kazala kot popolnoma neutralna in pravico ljubna častnika. Kmalu pa sta se ponudila za razsodnika, ki naj bi na licu mesta razsodila teritorialne spore ter na Koroškem določila začasno demarkacijsko črto. Niti Jugoslovani niti Nemci te ponudbe niso mogli odkloniti, naša delegacija še posebno ne, ker smo pač smatrali, da je Amerika med našimi antantnimi prijatelji in zaščitniki naših pravic, toda kruto smo se varali. Ko sta namreč že obe stranki pristali na intervencijo ameriških oficirjev, sta oba predložila pogajajočima se delegacijama popolnoma dovršen načrt razsodniške pogodbe, ki pa je bil, kakor se je pozneje izkazalo, nemško in ne ameriško delo, čemur se pač ni bilo čuditi, saj je imela ameriška komisija svoj sedež na Dunaju in ne v slovanskem mestu. Pogodba, ki sta jo ameriška vojaška delegata Miles in King pri pogajanjih predložila, je bilo z naše strani težko odkloniti, toda tudi Nemci so se spočetka s podpisom obotavljali, da so nas lažje speljali na lim. Na drugi strani pa naši delegati nikakor niso mogli domnevati, da bosta na videz tolikaj korektna Američana na celi črti potegnili z Nemci. V smislu te pogodbe sta prepotovala sredi zime 1919 ameriški polkovnik Miles in poročnik King v avtomobilih slovenske dele Koroške, kjer sta ob cestah, vaseh in trgih spraševala ljudi, ki sta jih srečavala, ne po narodnosti, dali so Nemci ali Slovenci, marveč ali so za Avstrijo ali Jugoslavijo. Nemci so že dolgo prej zaznali za prihod kolkovnika Miles in Kinga na Koroško, zato so se na njihovo turnejo tudi temeljito pripravili. Nemci so iz vseh krajev prignali k cestam svoje ljudi, ki so izjavljali, da so za Avstrijo, dočim se je Miles branil

posetiti podeželske kraje, kjer je slovenski življenjski kompaktno naseljen. Za koroške Slovence je postalo Milesovo proučevanje Koroške radj tega usodno, ker se je prezident Wilson pozneje skliceval baš na mnenje teh svojih strokovnjakov, ki so mu seveda poročali netočnosti, ki so jim jih suflirali Nemci in katerim je svobodoljubni Wilson slepo verjel.

Da smo ob preobratu imeli toliko neprijetnosti na naši severni meji na Koroškem in Štajerskem, je največ krivo dejstvo, ker antanta v pogojih za premirje na Koroškem in Štajerskem ni določila demarkacijske črte, kakor so se povsod drugod vsaj približno določile provizorične demarkacijske meje, le na Koroškem in Štajerskem ne. Rajni dr. Janko Brejce je dejal, kadar bo dognano, kdo je zakrivil, da se na Koroškem in Štajerskem ni določila nikaka demarkacijska linija, bomo vedeli tudi za resničnega krivca naše koroške nesreče.

Vrnimo se sedaj ob diplomatskih miz zopet nazaj na bojno polje ob Dravi, kjer tudi med tem bojnim grom ni utihnil. Polkovnik Miles je sicer odredil črto, ki je šla po Karavankah do Borovnice (Freibacha), to je hudournik, ki deli Rož od Podjune ter se steka v Dravo, od tod pa ob Dravi do vzhodno od tinjskega mosta in potem zapadno in severno od Velikoveca. Vendar pa tudi ta demarkacijska linija ni držala, kajti premirje, ki je bilo pri tej priliki sklenjeno, so skoraj sleherni dan kršile volksverovske čete. Tako je dne 30. marca Volksver ponovno z velikimi silami navalil na Velikovec, vendar pa je bil znova odbit. Lahko se reče, da smo imeli neprijeten občutek, kakor da bi premirje moral spoštovati samo jugoslovanski borci, dočim se je Volksver očitno ponašal, kakor da

sme po mili volji kršiti premirje z neprestanim puščanjem in izpadi preko demarkacijske črte zlasti pri Velikovcu. V teh bojih je padlo 7 naših najboljših borev.

Ker so Volksverovci s svojimi neprestanimi izpadi preko določene demarkacijske črte neprestano ogrožali naše pozicije pri velikovškem mostišču, je komanda dravske divizije odredila, da se izvedejo manjši ofenzivni protisunki, da se tako vzame nasprotniku pogum. Toda lokalni činitelji so hoteli podvzeti odločnejšo akcijo, ki naj bi se ev. končala s končnoveljavo zasedbo Celovca, zlasti ker tudi Nemci niso respektirali od Milesa odredene demarkacijske črte. Začetkom aprila so si višji častniki jugoslovske vojske ogledali vse postojanke vzdolž Drave ter pretehtali možnosti hitrega predora na posameznih krajih preko Drave. Pripravljali se je odločen ofenzivni sunek in koncentriran napad jugoslovske čete na Celovec. Ta načrt, ki pa ni bil izvršen po odredbi komandanta dravske divizijske oblasti, marveč na željo slovenskih političnih faktorjev, je dozorel koncem aprila 1919. Volksverovski komandi priprave jugoslovske vojske za ofenzivo niso ostale prikrite, zato se je mrzlično pripravljala na odpr in obrambo. Celovec je postal proti koncu aprila 1919 taborišče Volksverovskih čet, ki so prihajale iz vseh dežel na pomoč »den von Serben bedrohten Brüdern«, kakor so Avstrijci takrat vpili. Iz Gradca je prispel takozvani študentski bataljon, ki pa se je v resnici rekrutiral iz dvomljivih in sumljivih tipov. Tudi iz drugih dežel, kakor Tirolske, Solnograške in drugod so prihajali ogroženemu Celovcu na pomoč, da ubranijo Jugoslovanom zasesti zemljo, ki je stoletja njihova.

(Nadaljuje se.)